

Gods herstel van Zijn verbondsvolk

Lezen: Jeremia 3:6-25

Tekst: Jeremia 3: 22

Zingen:

Ps. 80: 1, 10

Ps. 85: 2

Ps. 63: 1, 2

Ps. 119: 8, 80

Ps. 103: 2

Geliefde gemeente, in de verkondiging staan wij in het bijzonder stil bij Jeremia 3, vers 22: *Keert weder, gij afkerige kinderen; Ik zal uw afkeringen genezen. Zie, hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de HEERE, onze God.*

Die woorden willen we met elkaar overdenken onder het thema: **Gods herstel van Zijn verbondsvolk.**

Daarbij letten we op drie gedachten:

1. Het adres
2. De belofte van herstel
3. De reactie van het volk

Voordat wij daarbij stilstaan, is het goed eerst iets te zeggen over Jeremia zelf. Wat een man was Jeremia. De man die op Gods bevel de meeste woorden van heel de Bijbel in één Bijbelboek heeft neergeschreven, althans wanneer we tellen naar de Hebreeuwse grondtekst. Meer nog dan het Psalmenboek, dat weliswaar meer hoofdstukken telt, en ook meer dan het boek van Jesaja, als het gaat om het aantal woorden. En dan heb ik de Klaagliederen nog niet eens meegeteld.

Het is dus Gods wil dat wij ook nu woorden van Jeremia horen. Daar hoeven we niet onzeker over te zijn. Zijn gesproken boodschap bleef voor ons bewaard. Zij staat zwart op wit in de Bijbels die gelezen worden aan onze eettafels, die liggen op onze nachtkastjes, die meegaan in ons leven.

Jeremia. Jeremiahu. Over de precieze betekenis van zijn naam wordt wel gediscussieerd, maar dat de Naam des Heeren erin doorklinkt, dat is zeker. Hij was van de moederschoot af aan verbonden aan de dienst des Heeren. In het eerste hoofdstuk lezen wij immers: *Eer Ik u in moeders buik formeerde, heb Ik u gekend.* Genadig en onderscheiden is hij geroepen.

Meer dan bij veel andere profeten komen wij bij Jeremia ook heel dicht bij de mens zelf. Wij lezen van zijn emoties, van zijn bewogenheid, van zijn zuchten en zijn tranen. Denk aan dat bekende woord: *Och, dat mijn hoofd water ware, en mijn oog een springader van tranen; zo zou ik dag en nacht bewenen de verslagenen der dochter mijns volks.* Zijn gevoelens treden naar voren. Zijn smart wordt zichtbaar. En dat maakt ook dat hij ons zo nabij komt.

Het is niet voor niets dat Rembrandt van Rijn hem heeft geschilderd op dat beroemde schilderij waarop Jeremia zit op de puinhopen, terwijl achter hem de stad brandt. Daar zit hij dan, leunend op het Woord, op de boodschap die hij al die tijd had moeten brengen, en die nu in vervulling gaat.

Jeremia is een profeet van het oordeel, een man wiens woorden ook door Daniël ernstig genomen werden. In het Nieuwe Testament blijkt hoe bekend zijn naam gebleven is, wanneer de Heere Jezus vraagt: *Wie zeggen de mensen, dat Ik, de Zoon des mensen, ben?* En dan klinkt onder andere: Jeremia.

Zo is Jeremia een wonderlijke man van God. Afgezonderd. Bekrachtigd. Geleid in zijn dienst.

En wij hebben er in onze taal zelfs een woord aan overgehouden: *jeremiëren*. Maar dat is in de Bijbelse zin veel meer dan mopperen of zeuren. Jeremiëren is de klacht op de rechte plaats brengen. Het is de klacht tot God uitspreken. Daarom geeft de Heere in het Psalmenboek niet alleen lofpsalmen, maar ook klaagpsalmen. De klacht behoort thuis in het leven der genade.

En toch vinden we te midden van dit Bijbelboek, dat zoveel aanzeggingen van oordeel bevat, ook woorden van de rijkste troost. Beloftetalen. Evangelietaal. Denk maar aan de hoofdstukken 30 tot en met 33, die niet voor niets wel het troostboek van Jeremia genoemd worden.

Met die achtergrond komen wij bij onze tekst.

1. Het adres

Het eerste waar wij op letten, is het adres: *gij afkerige kinderen*.

Keert weder. Of: bekeert u. Dat is altijd het startpunt van de Bijbelse prediking geweest, en ook van de gereformeerde prediking. Onze Dordtse vaders hebben het nog onderstreept: de prediking moet zijn met bevel van bekering en geloof.

Dat was de eerste prediking van Johannes de Doper: *Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen*. Dat was de eerste prediking van de Heere Jezus, zoals Mattheüs die weergeeft: *Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen*. Dat was ook de prediking waarmee de discipelen werden uitgezonden. En op de Pinksterdag klinkt het opnieuw uit de mond van Petrus, gedreven door de Heilige Geest.

Er is ten diepste ook geen ander uitgangspunt mogelijk in de prediking. Want dat bevel tot bekering veronderstelt juist het tegendeel: dat wij niet bekeerd zijn. Dat wij afkerig zijn. Dat wij God de rug en de nek hebben toegekeerd. Dat er een radicale, diepe, grondige verandering nodig is.

Zoals er aan de snelweg borden kunnen staan wanneer iemand die aan de verkeerde kant oprijdt: ga terug, keer om! Zo zegt de Heere hier door Zijn knecht Jeremia: *Keert weder*. Terug naar God. Terug naar de Bron. Terug naar het Vaderhuis. Terug, uiteindelijk, naar het paradijs dat wij verloren hebben.

Zijn er vanmorgen ook onder ons die iets van dat ontheemd-zijn kennen? Die het niet kunnen uithouden in deze wereld? Die weten: ik ben hier niet thuis? Die beseffen: over twintig jaar woont er een ander in mijn huis, en ik heb hier geen blijvende stad? Ik ben God kwijt. Dan wordt de taal van de verloren zoon ook uw taal: *Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan*. Dat is heimwee. Dat is Psalm 63. Dat is het zielsverlangen naar God.

Verloren zonen en dochters, ook vanmorgen klinkt het tot u: hoe lang bent u al uit het Vaderhuis weg? Bekering is nodig.

En zij blijft nodig. Want ook in het leven van Gods kinderen is het een zeldzaam ding om voortdurend hoog en heilig en innig met God te wandelen. God Zelf is onveranderlijk. De genademiddelen zijn er. Het Woord is er. De sacramenten zijn er. De troon van genade staat open. Het ligt niet aan God. Maar er is in de gelovige een voortdurende neiging tot afwijken. Tot

weggliden. Tot afkoeling. Tot het nemen van te kleine slokken van het water des levens. Tot te weinig verkeren in het gebed. Tot achteruitgang in geestelijke gezondheid.

Daarom is het alsof wij vanmorgen in de kerk zijn bij de Medicijnmeester thuis. Want Hij zegt: *Ik zal uw afkeringen genezen*. En daarom is het goed om eerlijk voor Zijn aangezicht neer te zitten en te bidden: *Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart; zie, of bij mij een schadelijke weg zij*.

Er zijn zoveel wisselingen in de seizoenen van het natuurlijke leven, maar ook in het leven der genade. Ik moest denken aan de bloembol. Dat beeld is wel eens verkeerd gebruikt, alsof iemand een kind van God zou kunnen zijn zonder vrucht, en dan toch maar rustig moet aannemen dat het wel goed zit. Dat is gevaarlijk. Maar in een bepaalde zin helpt het beeld wel om iets te verstaan van de wisselingen in het genadeleven.

Als jongen zag ik bij ons thuis in de tuin dahlia's. Prachtige bloemen. Maar na verloop van tijd verwelken ze. De stengels worden slap. De bloem sterft af. Uiteindelijk blijft er een grauwe bol over. En als je niet beter wist, zou je zeggen: gooi het maar weg. Maar juist die bol wordt bewaard. Zij gaat de winter door. Er lijkt niets van leven meer in te zitten, en toch bewaarde mijn vader die bol, opdat er weer een seizoen van bloei komen kan.

Zo is de natuur in zekere zin een beeld van de wisselingen in het leven der genade. Niet altijd is het zomer. Er is ook herfst en winter. En het aangrijpende is dat die verandering vaak zo geleidelijk gaat, dat je haar zelf bijna niet opmerkt. Als je twee weken weg geweest was, viel het je ineens op hoe in de tuin alles anders geworden was. Maar wanneer je er dag aan dag middenin zit, zie je de verandering haast niet.

Zo kan het ook met de ziel zijn. Het frisse groen van de genade verdwijnt. De vruchten worden minder. De innigheid wordt minder. Maar het gaat zo geleidelijk dat wij het nauwelijks bemerken. U kunt in de kerk zitten en uzelf nog niet eens hebben afgevraagd: waar is eigenlijk het frisse leven gebleven? Waar zijn de vruchten van de eerste liefde gebleven?

Gemeente, wij spreken vaak over vallen in zonde. En dat is op zichzelf een goed Bijbels woord. De Dordtse Leerregels spreken over het droevig vallen van David en Petrus. Maar als wij nauwkeuriger kijken, zien wij dat aan dat vallen vaak iets voorafgaat. David ging niet uit in de strijd. Petrus was hoogmoedig. *Al werden zij ook allen aan U geërgerd, ik zal nimmermeer geërgerd worden*. Er was al iets van wegglijden vóór de val.

Zo gaat het ook persoonlijk. Maar ook gezamenlijk. Dat laat dit gedeelte ons zien. Een heel volk. Een hele gemeente. Een hele kerk kan in een afgaande lijn raken. Dan neemt men elkaar niet mee naar God toe, maar van God af. Dan worden de woorden uit Jeremia schokkend actueel: *afgekeerd Israël en trouweloos Juda*.

En is dat niet ook toepasbaar op de kerk van Nederland? Op de christelijke gereformeerde kerken, hervormde kerken, protestantse kerken? Dat wij elkaar niet voorgaan in heiligmaking, maar wel in gewenning aan het kwade? Niet de vraag: hoe kom ik dicht bij God? Maar de vraag: hoe ver kan ik gaan en toch nog christen heten? Dat is onthullend. Dan zoekt men de grens op. Men wil wel de hemel, maar niet de innige gemeenschap met God.

En toch is dat juist het kenmerk van genade: niet hoe ver kan ik van God af leven, maar hoe dicht mag ik bij Hem zijn? Laat dat onze begeerte zijn. Laat dat ons heimwee zijn.

Nu klinkt het adres: *Keert weder, gij afkerige kinderen*.

2. De belofte van herstel

Dan komen wij in de tweede plaats bij de belofte van herstel: *Ik zal uw afkeringen genezen.*

Let erop dat hetzelfde woord terugkomt. *Afkerige kinderen. Uw afkeringen genezen.* Juist datgene wat de kwaal is, neemt de Heere Zelf onder handen. Dat is zo rijk. De kwaal wordt niet verzwegen, maar ook niet aan onszelf overgelaten. De Heere zegt niet: help uzelf er maar uit. Hij zegt: *Ik zal het genezen.*

Wat blijft er dan over als afkerige kinderen van hun afkeringen genezen worden? Dan blijft er het hoogste over: kindschap. Niets is hoger dan kind van God te zijn. Juist die taal, die in het Nieuwe Testament zo rijk oplicht, klinkt hier al door. In dit hoofdstuk wordt God ook Vader genoemd. En als de Heere zegt dat Zijn toorn niet op hen zal vallen, dan betekent dat niet een neutrale toestand, alsof er slechts een staakt-het-vuren is. Nee. Als Zijn toorn wijkt, dan blijft Zijn gunst. Dan is er liefde. Dan is er ontferming.

Want dit is de bijnaam van Israël geworden in Jeremia 3: *afgekeerd Israël.* Zo vaak was dat volk afgeweken. Dat begint al bijna meteen na de verbondssluiting. Terwijl Mozes op de Sinaï is en de wet ontvangt, maakt het volk beneden het gouden kalf. Het is onthutsend. Nauwelijks is de wet gegeven, of zij is al overtreden. Maar is dat niet ook ons leven? Wij hebben de wet nog niet goed gehoord, of wij zijn al schuldig.

Hoe vaak herhaalde zich die cyclus niet in Israëls geschiedenis: afkeren, bekeerd worden, opnieuw afkeren? En hoe vaak herhaalde zich die cyclus ook al in uw leven? Beking, zonde, berouw, opnieuw zonde. Tot uw smart. Tot uw schaamte. Tot u zichzelf zat wordt en met Paulus moet uitroepen: *Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?*

Maar ziet u dan ook het gevaar? Dat wij gaan wennen aan die afkeringen. Dat wij de schouders laten hangen en zeggen: wij zijn nu eenmaal zondaren. Dat wij steeds gemakkelijker met de zonde leven. Steeds dichters langs de rand gaan. En dan onszelf ook nog troosten met ware leerstukken, maar verkeerd gebruikt: God blijft toch genadig? Er is toch volharding der heiligen? Als God eenmaal begonnen is, zal Hij toch wel doorgaan? En zo misbruiken wij soms de gereformeerde leer tot ons eigen verderf.

Maar de ware gelovige, die telkens afdwaalt, wordt juist gebracht bij de bron van het kwaad: het hart. Daarom wordt het gebed van David zo dierbaar: *Schep mij een rein hart, o God.* Daarom spraken Israëls profeten van het nieuwe verbond, waarin de wet in het hart geschreven wordt. Daarom is er de belofte van een nieuw hart.

Want o, als het hart dat door genade verzacht werd, weer begint te verharderen, dan is dat een gevaarlijke toestand. Dan kan het verschil tussen David en Saul, tussen Petrus en Judas, in de beleving van de ziel soms bijna wegvallen. Gods kinderen kunnen zo ver afwijken, dat zij de verzekering van hun kindschap kwijt raken. En soms weten zij het zelf niet meer. Denk maar aan de discipelen: *Ben ik het, Heere?*

Dan ontstaat verharding. Dan rijpt de zonde. Dan rijst de vraag: ben ik overgegeven? Hoe kan dit samengaan met genade? Eerst was er nog onrust, toen verharding.

Wat gebeurt er dan soms? Dan zoekt iemand hulp bij mensen. Bij een broeder. Bij een ambtsdrager. En dat is op zichzelf niet verkeerd. Maar het is wel van levensbelang wáár en hóé men helpt. Want Jeremia waarschuwt ook tegen lichte genezing. *En zij genezen de breuk der dochter Mijns volks op het lichtste, zeggende: Vrede, vrede! doch daar is geen vrede.*

Dat is de manier van de valse profeet. Licht over de zonde heen stappen. De breuk tussen Schepper en schepsel niet ernstig nemen. Maar hoe handelt de Heere Zelf met de zonde? Nooit licht. Altijd ernstig. Altijd ontdekkend. Altijd ontmaskerend. Hij maakt bekend wat het gewicht van de zonde is. Hij laat zien hoe diep de bron van de zonde zit. De ware prediking maakt ernst met de zonde, juist omdat zij uit is op behoud.

Denk aan Petrus. Wat heeft hij bitterlijk geweend. Denk aan David, de man naar Gods hart. Wat is hij diep ontdekt aan zichzelf. Wie aan de zonde ontdekt wordt, voelt zich de ongelukkigste mens op aarde. Dan roept de ziel uit: wie ben ik toch, dat ik zo gezondigd heb tegen zo'n goede en getrouwe Heere?

De Heere brengt Zijn volk soms ook in omstandigheden waarin die zonde voelbaar wordt. Bij Israël door de dreiging van de ballingschap. Zo ver als het volk bij Hem vandaan zondigde, zo ver dreef Hij hen ook weg uit het land. En toch was dat niet om te verderven, maar om te genezen. Om te herstellen. Om terug te brengen.

Genezing is dan ook diep ingrijpend. Wij kunnen onszelf niet helpen. In veel dingen kan een mens nog iets aan zichzelf doen. Een tandarts weet veel van gebitten. Maar vult hij een gaatje in zijn eigen gebit? Maar welke arts opereert zijn eigen hart? Wie voert zijn eigen hersenoperatie uit? Dat kan niet. En zo is het geestelijk ook. Wij kunnen onszelf niet genezen. Daarvoor is de kwaal te diep. De zonde zit niet aan de oppervlakte. Zij zit in het hart.

Daarom zegt de Heere: *Ik zal uw afkeringen genezen*. Dat kan Hij alleen. En dat maakt ook afhankelijk. Afhankelijk van de Medicijnmeester. Van de grote Zielenarts.

Daarom roep ik het ook deze morgen toe aan Gods kinderen: laat u behandelen. Laat u opereren. Laat u genezen. Niet aan de buitenkant, maar in het hart. Hier handelt de Heere met harten. Dat hebben wij ook gelezen in dit hoofdstuk, dat er een tijd komt dat men niet meer zal wandelen naar het goeddenken van het boze hart. Dat is de ware genezing.

Hoe geneest Hij? Door Zichzelf te openbaren. Door het medicijn van Zijn dierbaar bloed. Dat is precies het medicijn dat past bij afkeringen, ook meervoudige afkeringen. Daar ligt de kracht. Daar ligt de reiniging. Daar ligt de vernieuwing. Ook John Owen heeft daarop gewezen, dat de eerste opkomende bewegingen van de zonde gedood moeten worden in het bloed van Christus.

Daarom is dit alles hier beloftetaal. Zuivere beloftetaal. *Ik zal uw afkeringen genezen*. Wat klinkt dat eenzijdig, rijk en vrij.

3. De reactie van het volk

Dan ten slotte de derde gedachte: de reactie van het volk.

Nauwelijks heeft de Heere gesproken, of het antwoord klinkt: *Zie, hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de HEERE, onze God*.

Wat een woorden. Hoe gepast zijn zulke woorden ook voor de kerk van nu. Hoe ver zijn ook wij vaak van onze plaats geraakt. En toch verkondig ik ook vanmorgen met alle stelligheid: er is niemand hier die zich niet heeft te bekeren. Want hoe ver zijn wij nog van volmaaktheid af. Hoe ver kunnen wij ook als ambtsdragers, als hoorders, als gemeenteleden van de Heere Jezus afzwerven.

En juist daarom is het zo rijk dat hier staat: *Wij komen tot U*. Dat is niet vanzelfsprekend. Want wie komen er eigenlijk tot de Heere Jezus, als wij de evangeliën lezen? Niet de zelfgenoegzamen. Niet

degenen die menen geen Medicijnmeester nodig te hebben. Maar de tollenaars. De zondaren. De hoeren. De kreupelen. De verbrijzelden. Degenen die wonden hebben.

Daarom roep ik het u toe: is er ook vanmorgen iemand met wonden? Iemand met pijn? Iemand die geestelijk al zo lang op kruiken loopt? Iemand met een onbehandelde zondewond? Daarmee gaan wij alleen maar achteruit. Daar worden wij ziek van.

Misschien zegt iemand wel: dit is geen woord voor mij. Misschien is het in uw leven juist een tijd van bloei. Misschien is de Heere u nabij gekomen. Misschien hebt u iets geproefd van Zijn liefde. Misschien kunt u zeggen: ik heb de Heere in het heiligdom voorheen aanschouwd, en het was goed. Maar ook dan spreekt dit woord tot u. Want is het bewijs van genade niet juist dat het verlangen naar meer genade groter wordt? Is dat niet juist het kenmerk van het nieuwe leven: meer van Hem, meer van Zijn Geest, meer van Zijn gemeenschap?

Heeft ooit één van Gods kinderen reden gehad tevreden te zijn met de mate van zijn liefde tot God? Is er ooit één minuut in uw leven geweest waarin u de Heere liefhad met heel uw hart, met al uw kracht, met geheel uw ziel? Onze liefde is toch vaak als eb en vloed, en meestal meer eb dan vloed.

Daarom preek ik het ook vanmorgen zonder onderscheid tot u allen: keer terug naar het Vaderhuis. Laat u genezen. Probeer het niet zelf. Dat hebben wij lang genoeg gedaan.

En let ook nog op dat meervoud: *afkeringen*. Niet één afkeer. Afkeringen. Dat heeft ook iets collectiefs. Wij leven niet los van elkaar. Het gezelschap waarin wij verkeren, doet ertoe. De Engelse oudvaders hebben daar veel voor gewaarschuwd. Zoals Psalm 1 zegt, dat de godzalige niet staat in de weg der zondaren, maar zijn lust heeft in des Heeren wet. Daar bloeit het leven.

Jeremia spreekt hier dus ook over een collectieve afkering. Wij worden meegenomen in de zonden van onze tijd, van ons volk, van onze cultuur. Nederland is ziek. Ziek van de zonde. Ziek van de duisternis. Ziek van de bedwelming. Ziek van de verharding. En wee ons, als wij alleen zouden bidden om genezing voor een klein kringetje van vromen, maar niet voor kerk en volk.

Laat de genezing van het zonde-evangelie ook voor ons land gelden. Waar de wanhoop groot is. Waar psychisch lijden hand over hand toeneemt. Waar jongeren vastlopen. Waar de leegte zo diep is. Genezing.

Als de Heere met heel dat volk genezend wilde handelen, laten wij Zijn genade dan ook niet beperken. Laat ons gebed dan zijn dat bijna lege kerken zich weer vullen. Met zieken. Met verslaafden. Met criminelen. Met fraudeurs. Maar ook met farizeeërs. Met Nicodémussen. Met Saulussen van Tarsen. Met één doel: dat er een volk mag komen dat niets anders weet uit te roepen dan dit: *Zie, hier zijn wij, wij komen tot U.*

En let erop: zij formuleren hun vraag nauwelijks. Zij leggen zich eenvoudig neer voor de Heere. *Want Gij zijt de HEERE, onze God.* Dat klinkt niet rechthebbend. Dat klinkt als de taal van de verloren zoon: *Vader, ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u, en ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden.*

Zie het hier. Hoor het hier. En laat dit ons gebed zijn, persoonlijk en gezamenlijk, totdat de verhoring komen zal:

Zie, hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de HEERE, onze God.

Amen.